

ПОРЕМЕЋАЈИ МЕТАБОЛИЗМА УГЉЕНИХ ХИДРАТА

Институт за Патолошку физиологију

ВРСТЕ УГЉЕНИХ ХИДРАТА

- **МОНОСАХАРИДИ**

- ХЕКСОЗЕ

- ПЕНТОЗЕ

- **ДИСАХАРИДИ**

- ЛАКТОЗА (гликоза + галактоза)

- САХАРОЗА (гликоза + фруктоза)

- **ПОЛИСАХАРИДИ**

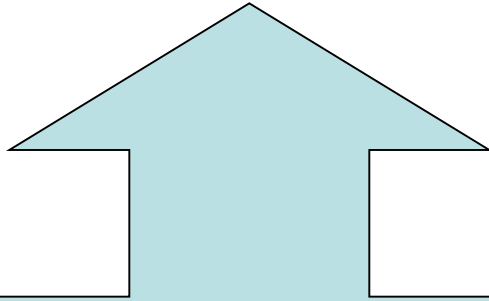
- ГЛИКОГЕН

- СКРОБ (амилоза + амилопектин)

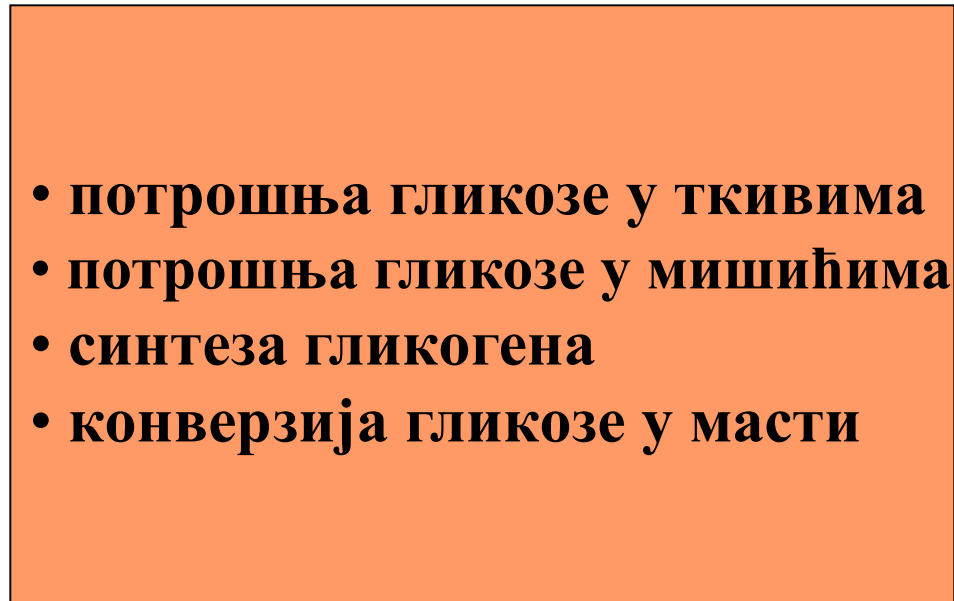
ДИГЕСТИЈА И АПСОРПЦИЈА УГЉЕНИХ ХИДРАТА

- УСНА ДУПЉА - *ПТИЈАЛИН* - СКРОБ
- ТАНКО ЦРЕВО - *АМИЛАЗА* - СКРОБ
  - МАЛТАЗА (малтоза)
  - ИЗОМАЛТАЗА (алфа-лимит-декстрини)
  - САХАРАЗА (сахароза)
  - ЛАКТАЗА (лактоза)
- АПСОРПЦИЈА
  - активни транспорт (глукоза)
  - пасивни транспорт (пентозе и фруктоза)

Хомеостаза гликозе у крви

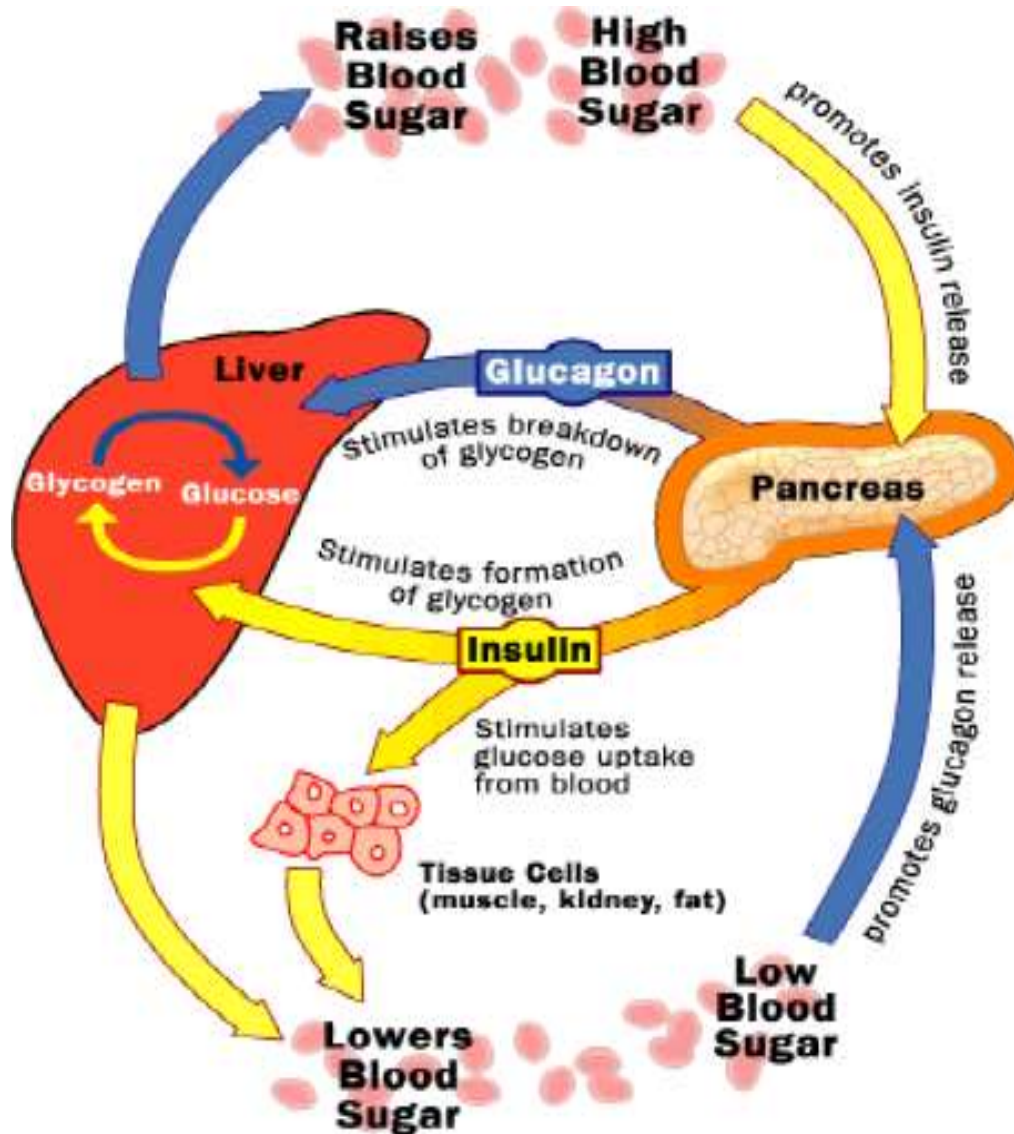

- апсорпција гликозе из хране
- гликонеогенеза у јетри
- гликогенолиза у јетри

- потрошња гликозе у ткивима
- потрошња гликозе у мишићима
- синтеза гликогена
- конверзија гликозе у масти

Метаболизам глюкозе

*Хормон који смањују
концентрацију глюкозе у крви*

- **ИНСУЛИН** – подстиче гликолизу, гликогенезу и синтезу масти
- **Амилин, GLP-1, GIP**

*Хормони који повећавају
концентрацију глюкозе у крви*

- **ГЛУКАГОН** – постиче гликогенолизу и глюконеогенезу у јетри
- **ХОРМОН РАСТА** – спречава улазак глюкозе у мишиће
- **АДРЕНАЛИН** – постиче разградњу гликогена у јетри и мишићима
- **ГЛУКОКОРТИКОИДИ** – постичу глюконеогенезу
- **Т3, Т4, HPL, АСТН**

ПОРЕМЕЋАЈИ МЕТАБОЛИЗМА УГЉЕНИХ ХИДРАТА

- ПОРЕМЕЋАЈИ АПСОРПЦИЈЕ УГЉЕНИХ ХИДРАТА
- ГЛИКОГЕНОЗЕ
- ПОРЕМЕЋАЈИ МЕТАБОЛИЗМА ГЛИКОЗЕ
  - хипергликемије
  - хипогликемије
- ПОРЕМЕЋАЈИ МЕТАБОЛИЗМА ДРУГИХ УГЉЕНИХ ХИДРАТА (недијабетесне мелитурије)

ПОРЕМЕЋАЈИ МЕТАБОЛИЗМА ГЛУКОЗЕ

1. Хипергликемије

- Предијабетес
  - повећана гликемија наште (*engl. impaired fasting glucose, IFG*)
  - смањена толеранција глукозе (*engl. impaired glucose tolerance, IGT*)
- Diabetes mellitus

2. Хипогликемије

Хипергликемије

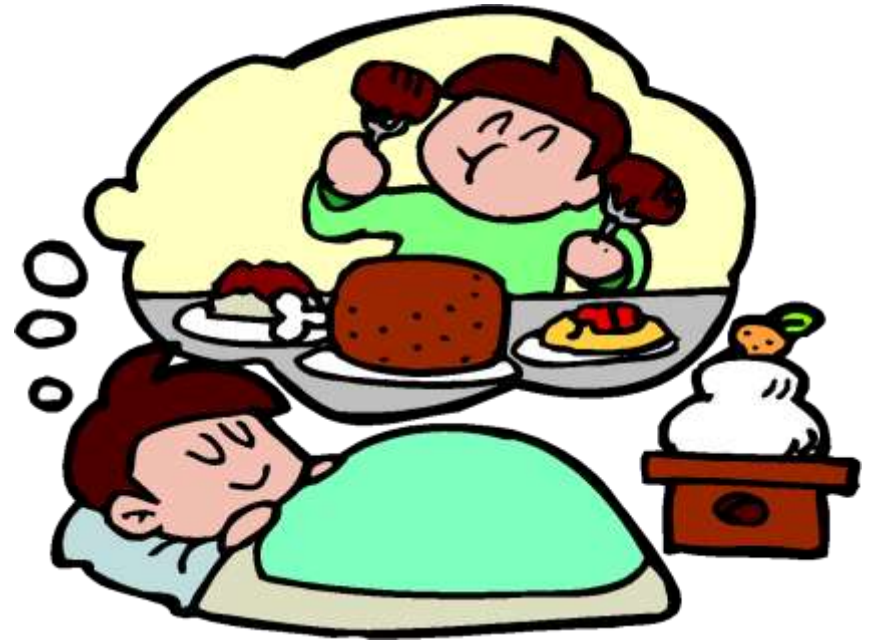
- *Повишена гликемија наште (IFG)---* **6,1 mmol/l < гликемија < 7,0 mmol/l наште**
- *Смањена толеранција гликозе (IGT)---* **7,8 mmol/l <гликемија у 120 мин OGTT-а < 11,1 mmol/l**
- *Повишена гликемија наште + Смањена толеранција гликозе---* ***Нарушена хомеостаза гликозе (IGH)***

$$\text{IFG} + \text{IGT} = \text{IGH}$$

DIABETES MELLITUS

- Стање хроничне хипергликемије (али и поремећаја метаболизма других угљених хидрата, масти и протеина), као последица апсолутног и/или релативног недостатка инсулина или недостатка дејства инсулина
- **Макроангиопатије**
- **Микроангиопатије**

DIABETES MELLITUS

- хипергликемија
- полифагија
- полидипсија
- полиурија
- мршављење
- "организам гладује у мору глукозе"

"Ohh, everything looks so good!"

Класификација DM (WHO, 1985)

I - Diabetes mellitus

1. Тип 1 = *Инсулин зависни* = *Јувенилни diabetes mellitus* (IZDM, IDDM)
2. Тип 2 = *Инсулин независни* = *Адултни diabetes mellitus* (INZDM, INDDM)
  - *NIDDM гојазних особа*
  - *NIDDM мршавих особа (engl. latent autoimmune diabetes in adults, LADA)*
3. *Diabetes mellitus повезан са малнутрицијом* (MRDM)
  - *Diabetes mellitus фиброкалкулозног панкреаса*
  - *Diabetes mellitus у протеинској дефицијенцији*
4. *Други секундарни или асоцирани феномени:*
  - болести панкреаса
  - индуковани инфекцијама
  - ендокринопатије
  - индуковани лековима или хемијским супстанцама
  - абнормалности синтезе и секреције инсулина
  - поремећаји инсулинског рецептора
  - генетски синдроми

II – Друге категорије:

- *Смањена толеранција гликозе* = *Intolerantio glycosae (engl. impaired glucose tolerance, IGT)*
- *Гестацкијски Diabetes mellitus* (GDM) - *Diabetes mellitus у трудноћи*

Класификација Diabetes Mellitus-a

(Министарство здравља Републике Србије)

тип 1	деструкција β ћелија са апсолутним дефицитом инсулина
тип 2	инсулинска резистенција
друге, специфичне форме	генетски дефекти; обољења егзокриног панкреаса; ендокринопатије; лекови, поремећаји инсулинског рецептора, абнормалности синтезе и секреције инсулина
гестацијски	инсулинска резистенција са β дисфункцијом

ЕТИОПАТОГЕНЕЗА ДМ

- Аутоимунски инсулитис
- Синдром резистенције на инсулин-хиперинсулинемије
- Остали механизми:
  - смањено стварање инсулина због разарања ендокриног панкреаса
  - инфекције
  - ендокринопатије
  - лекови и токсини
  - абнормалности синтезе и секреције инсулина
  - абнормалности инсулинских рецептора
  - генетски синдроми

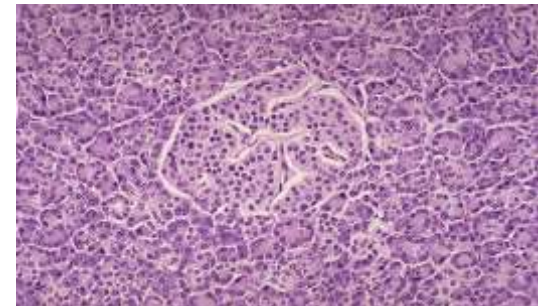
Аутоимунски инсулитис

- **Diabetes mellitus тип 1**

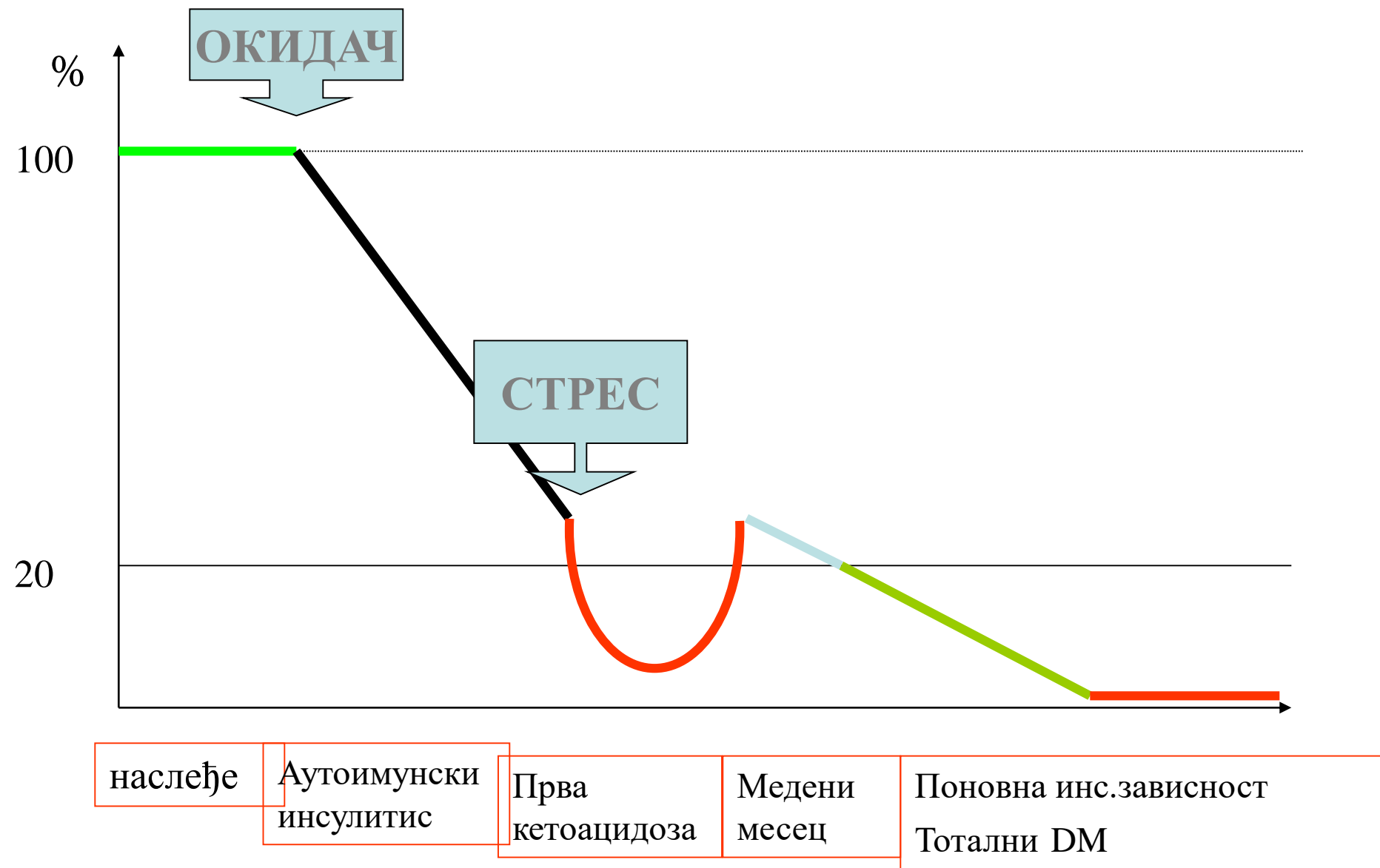
- Млађи од 35 година
- Негативна породична анамнеза
- Бурно испољавање (дијабетесна кетоацидоза - DKA)
- Доживотна зависност од инсулина
- Лабораторијски маркери:
  - Маркери аутоимунског процеса: AntiGAD Ab, AntiIA2 Ab
  - Дефицит ендogene секреције инсулина: глугагонски тест

- **Diabetes mellitus тип 2 (негојазних особа, подтип LADA - Latent Autoimmune Diabetes in Adults):**

- Старији од 35 година
- Обично нису гојазни
- Негативна породична анамнеза
- Рани неуспех терапије ОА и брз развој инсулинске зависности
- 5-10% свих оболелих од DM2

АУТОИМУНСКИ ИНСУЛИТИС

Синдром резистенције на инсулин

- **Diabetes mellitus тип 2 – “гојазних” (Метаболички синдром X)**
  - Испољава се обично после 35 год живота
  - Почиње неприметно (дуг асимптоматски период)
  - Не захтева примену инсулина (бар не на почетку болести)
  - Обично позитивна породична анамнеза
  - Централни тип гојазности

МЕТАБОЛИЧКИ СИНДРОМ X – ДЕФИНИЦИЈА (IDF, 2005)

Централна гојазност	
Обим струка - етничка специфичност (Европљани): Мушкарци ≥ 94 cm; Жене >80 cm	
плус било која 2 од следецих поремећаја:	
Повишени триглицериди	≥ 1.7 mmol/L <i>Или пацијент се лечи од хиперлипидемије</i>
Смањен HDL холестерол	< 1.03 mmol/L код мушкараца < 1.29 mmol/L код жена <i>Или се пацијент лечи од хиперлипидемије</i>
Повишен крвни притисак	Систолини : ≥ 130 mmHg или Дијастолни: ≥ 85 mmHg или <i>Пацијент се лечи због раније дијагностиковане хипертензије</i>
Повишена гликемија	Гликемија наштину ≥ 5.6 mmol/L или Раније дијагностикован ДМ тип 2 <i>Ако је изнад 5.6 mmol/L, препоручује се да уради ОГТТ, али он није неопходан за дијагнозу болести.</i>

**Резистенција на
инсулин**

**“штедљиви”
ГЕНОТИП**

**родовско-ловачка
заједница**

Гозба и гладовање

**Максимална метаболичка
ефикасност**

- Хепатичка гликонеогенеза
- Хепатичка липогенеза
- Селективна резистенција на инсулин у мишићима

преживљавање

Модерно друштво

гозба

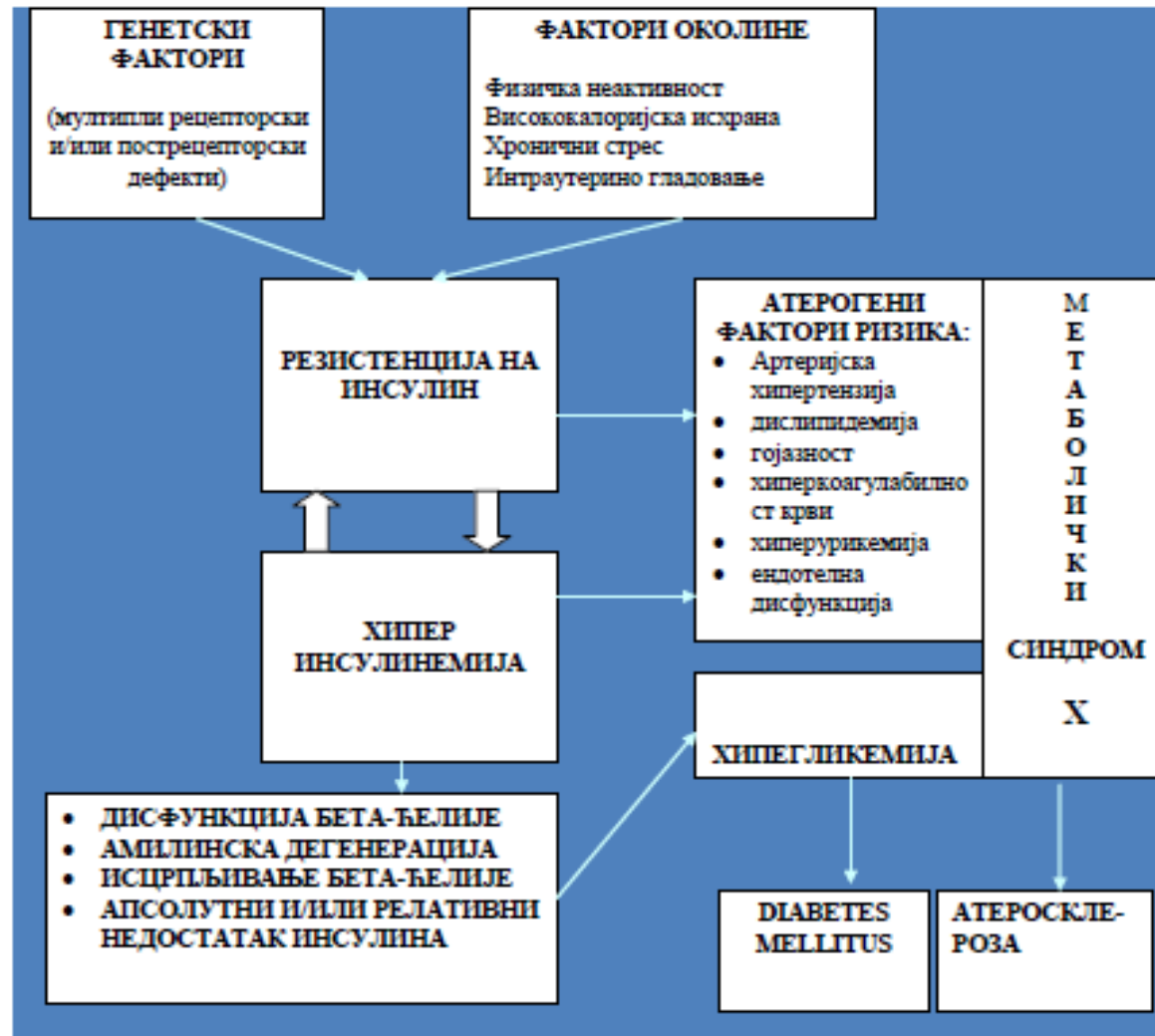
хиперинсулинемија

- Хиперкалоријска исхрана, високо засићене масти
- Физичка неактивност
- гојазност

исцрпљивање бета-ћелија

**Интолеранција гликозе
дислипидемија
хипертензија**

DIABETES MELLITUS ТИП 2 – ЕТИОПАТОГЕНЕЗА

ДИЈАГНОЗА DIABETES MELLITUS-a

- *гликемија наше* $>7 \text{ mmol/l}$ измерена најмање два пута у два неузастопна дана- DM
- *гликемија у било које доба дана* $>11,1 \text{ mmol/l}$
(уз присуство класичних симптома DM)
- *ОГТТ-вредности у 120 мин* $>11,1 \text{ mmol/l}$
- ОГТТ се изводи у ситуацијама када није могуће поставити дијагнозу на основу гликемије наше
- ОГТТ са 75g глюкозе и одређивањем гликемије у 0 и 120 минути теста

ТЕСТОВИ ЗА ИСПИТИВАЊЕ КВАЛИТЕТА ГЛИКОРЕГУЛАЦИЈЕ

- Гликемија наште .....5,1 - 6,5 mmol/l
- Постпрандијална гликемија....7,6 - 9,0 mmol/l
- Дневни профил гликемије
- *HbA1c* (гликозирани Hb) ..... 6,2 - 7,5 %
- Фруктозамин

АКУТНЕ КОМПЛИКАЦИЈЕ DM

- дијабетесна кетоацидоза
- хиперосмоларна некетогена кома
- лактатна ацидоза

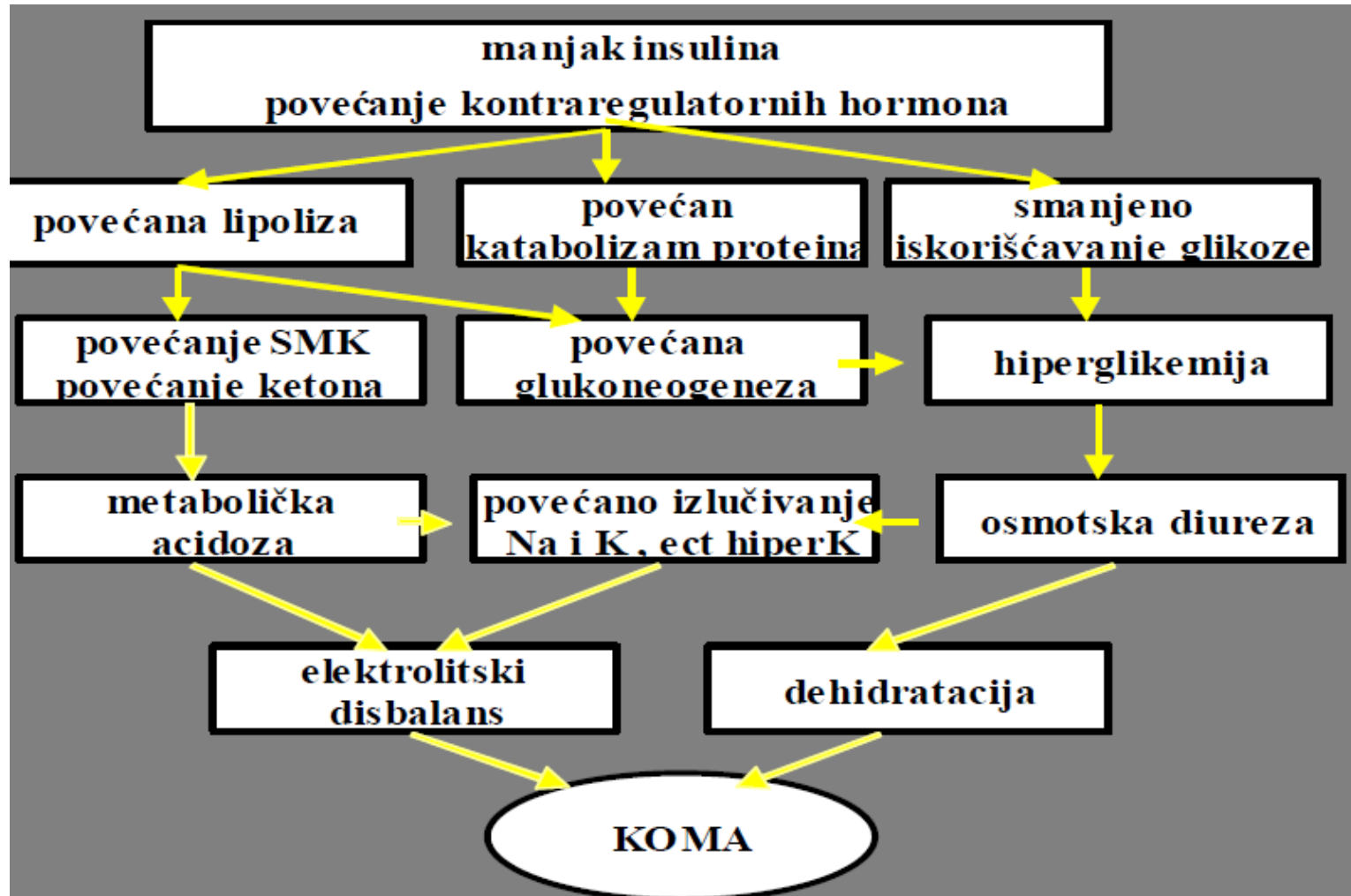
АКУТНЕ КОМПЛИКАЦИЈЕ DM

дијабетесна кетоацидоза

- повећање потреба за инсулином излагањем организма стресу
- смањено искоришћавање глукозе
- интензивирање катаболизма протеина и липида- супстрат за гликонеогенезу
- повећана липолиза и накупљање кетонских тела- метаболичка ацидоза
- екстрацелуларна хиперкалијемија

Дијабетесна кетоацидоза

АКУТНЕ КОМПЛИКАЦИЈЕ DM

хиперосмоларна некетогена кома

- Стање **изразите хипергликемије** праћене **гликозуријом**, али **без кетонурије**
- Јавља се у ситуацијама када постоји извесна (али **недовољна**) **секреција инсулина** (довољна да спречи кетогенезу) и неки додатни етиолошки фактори који фаворизују **дехидратацију** (повраћање, неуношење течности, примена диуретика итд.).
- Карактерише се:
  - хипергликемијом,
  - екстремном дехидратацијом,
  - хиперосмоларном плазмом
  - поремећајем стања свести

Хиперосмоларно некетогено стање

- Дијагностички критеријуми:
  - Гликемија $>33.0\text{mM}$
  - Осмоларност плазме $>320\text{ mOsm}$
  - рН крви > 7.3
  - Дефицит волумена око 10 литара
  - Гликозурија без кетонурије

АКУТНЕ КОМПЛИКАЦИЈЕ DM

- лактатна ацидоза
- повећање концентрације лактата $>5\text{mmol/l}$
- интензивирана конверзија пирувата у лактат уз смањено искоришћавање лактата
- хипоксија, алкохолизам, болести јетре, дефицит витамина B1, смањена активност пируват-дехидрогеназе, примена бигванидина).

ХРОНИЧНЕ КОМПЛИКАЦИЈЕ DM

—МИКРОВАСКУЛАРНЕ

- компликации на оку (ретинопатија, катаракта)
- компликации на бубрезима (нефропатија)
- компликации на нервима (неуропатија)

—МАКРОВАСКУЛАРНЕ

- исхемијска болест срца
- цереброваскуларна болест
- периферна васкуларна болест

Патогенеза хроничних компликација DM

- **МИКРОВАСКУЛАРНЕ:** структурне промене (задебљање базалне мембране капилара, сужење артерија, дилатација и извијуганост вена итд.) и функционалне (поремећај интракапиларног притиска, протока и пермеабилности капилара).
- **МАКРОВАСКУЛАРНЕ:** убрзана атеросклероза (коронарна болест, цереброваскуларна болест, периферна васкуларна болест)

Complications of Diabetes

Macrovascular

Brain

Cerebrovascular disease

- Transient ischemic attack
- Cerebrovascular accident
- Cognitive impairment

Heart

Coronary artery disease

- Coronary syndrome
- Myocardial infarction
- Congestive heart failure

Extremities

Peripheral vascular disease

- Ulceration
- Gangrene
- Amputation

Microvascular

Eye

Retinopathy
Cataracts
Glaucoma

Kidney

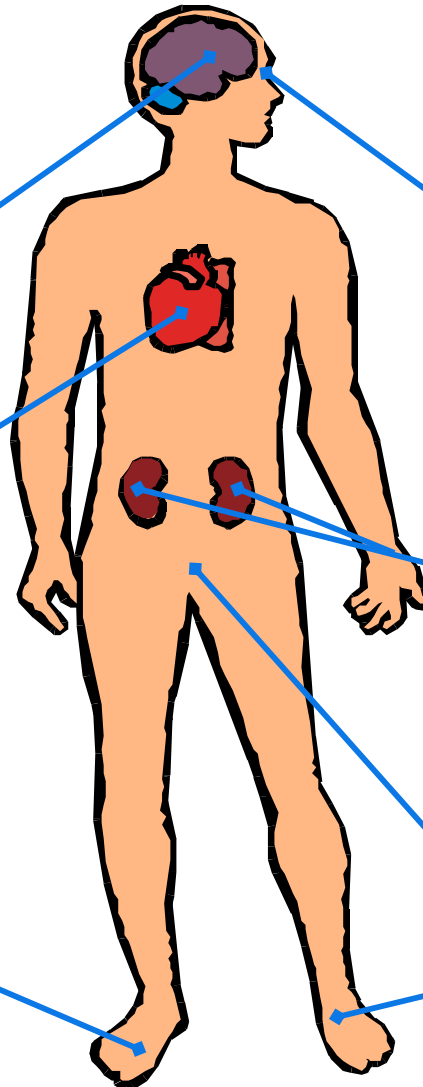
Nephropathy

- Microalbuminuria
- Gross albuminuria
- Kidney failure

Nerves

Neuropathy

- Peripheral
- Autonomic

Дијабетесна ретинопатија – присуство ексудата, хеморагија, микроанеуризми

Типична улцерација стопала код оболелих од дијабетеса

